

PETŐFI SÁNDOR

a jugoszláviai sajtóban

„Az 1848-as magyar forradalom — amely a párisi februári és a bécsi márciusi forradalmak után következett —, a jogtalan és kizsákmányolt tömegek és Európa nemzetiségükben elnyomott népeinek egyik legnagyobb rohama volt a feudalizmus ellen. A magyar forradalom, ha később vérbe fojtották is, alapjában rázta meg az egész akkori európai reakciót és nagy nemzetközi jelentőséget nyert a forradalmi mozgalomban; ezért is üdvözölték az akkori idők haladó emberei, elsősorban Marx és Engels és ezért „volt és marad a magyar történelem legdicőségesebb fejezete, s egyben az emberiség szabadságharcának legszebb fejezete...”

Milovan Gyilaszk köszöntötte így a magyar szabadságharc százéves évfordulóját. Petőfi Sándor halálának századik évfordulóján pedig Szerbia Népfrentjának központi lapja, a „Glas”, e Gyilaszk-idézzel vezeti be megemlékezését „a magyar forradalom költőjéről, Petőfi Sándorról” — majd így folytatja:

E forradalom egyik vezetője, a nagy magyar költő, Petőfi Sándor volt, aki 1848 március 15-én a budapesti diák és munkásifjúság egy csoportjával lámadást hajtott végre egy nyomda ellen, lefoglalta azt, és kinyomattatta »Nemzeti dal«-át és a »Mit kíván a magyar nemzet?« 12 pontját. Így, Petőfi valóban elkezdte a forradalmat, hogy aztán a forradalom győzelmének szentelje egész emberi és költői erejét és végül, 1849-ben, meghaljon a forradalom ellenségeivel vívott harcban.

Verseivel és harcaival Petőfi a szabadság egyik legnagyobb költője. Érezte a magyar nép súlyos helyzetét, mert a magyar nép 1848-ig a középkori feudalizmus legfeketébb sötétjében sýnylődött. Robot, kilenced, papi tízed nyögtek a jobbágyokat, akik nem hagyhatták el helyeiket, hozzá voltak kötve uraik földbirtokaihoz, akár a rabszolgák...

A magyarság abban az időben befejezte nyelvi forradalmát. Az írók és műveik közelebb jutottak a néphez, az irodalom felélesztette a nemzet lelkiismeretét, demokratizálta a népi tömegeket és megismertette őket az akkori Európa haladó áramlataival. A fiatal írók »Márciusi ifjak« csoportja a forradalmárok első vonalában küzdött és a csoport balszárnyának Petőfi Sándor volt a vezére...

A költő életrajzának ismertetése után, így folytatja a „Glas”:

...Petőfi született lírikus, szenvedélyes és tüzes természet. Azonnal reagál az élet megnyilvánulásaira és érzéseinek költői kifejezést tud adni... Élesen támadja a bürokráciát, nemességet, az állami apparátust, a társadalmi igazságtalanságokat — de egyben kitűnő szerelmi költő is, a természet és a népi élet nagy piktora...

...1848 március 15-i roham óta, Petőfi állandóan a forradalom első vonalában harcol. Radikális, megalkuvást nem ismer ebben a harcban. Verseket, gúnyiratokat, satírákat, epigrammákat ír és kegyetlenül leszámol a forradalom ellenségeivel... Hajlíthatatlan hűséggel forradalmi eszméihez, 1849 július 31-én, a Segesvár-körüli harcokban elesett...

*

Nem csupán a „Glas” emlékezett meg a legnagyobb magyar költő, a magyar szabadságharc viharmadarának haláláról. És ez természetes is, hiszen Petőfi szelleme mélyen benne él a jugoszláv nép legjobbjában, akik nem most, nem ma ismerték meg a forradalom, a szabadság egyik legnagyobb költőjét.

Alig tíz évvel halála után, már ismerték, már fordították, már énekeltek Petőfi Sándor legjobb verseit Szerbiában. 1859-ben így ír Petőfi Sándorról Antun Hadzsics: „...Hitt a maga küldetésében, ezért harcolt, tűrt és szenvedett, és — célhoz ért. Úgy indult el, mint a mi Branko Radicsevicsünk, új utakon és nem rejtett meg az akadályoktól...”

Hatása érezhető Gyura Jaksics költészetén és megihlette a szerb-ség egyik legnagyobb költőjét, Petőfi kitűnő fordítóját, Zmaj Jovan Jovanovicot is. Csak természetes, hogy az új Jugoszlávia harcos új költői sem feledkeztek el a szabadság nagy magyar költőjéről s — például —, így emlékezik Petőfi Sándorról Jovan Popovics:

...A költő, aki nem sajnálta saját életét; a költő, aki nem számolt azzal, hogy örökéletűek lesznek-e versei, hanem mindent feláldozott népéért és annak harcáért, a szerelem és a vágy mélyen érző költője; költő, aki hazája földjének festője is volt; saját népe legnagyobb szabadságharcának énekese — annak a harcnak, amely az elnyomott felkelések felett Európa-szerte világitott —, megérte a halhatatlanságot, bár halni küldte saját verseit... vagy talán éppen azért halhatatlan, mert az eszméért halni küldte verseit éppen úgy, ahogy saját maga is meghalt eszméért...

És ime, így ír Petőfiről a nagy horvát író, Mirosláv Krleža:

...Én személyesen, mint tizenhét éves gyerek, Petőfi hatása alatt, mint negyvenhét éves Kossuth-párti kerületi tanácsos, az »Apostol« csaknem befejezett fordításával; azzal a művel, amely döntő, csaknem végzetes hatással volt rám...

*

Háromfolytatásos, hatalmas terjedelmű írást szentelt Petőfi emlékének a Jugoszláv Írószövetség vezető lapja, a „Knjizsevne novine”. Hangsúlyoznunk kell — sajnos —, ezt a „hatalmas terjedelmet” és a „három folytatást”, mert például a Szovjet Írószövetség lapja, a „Lite-raturnaja Gazeta” négy hasábon, két cikkben (A. Maljisko: „A nemes szív” és Hidas Antal: „A nagy költő-tribun”) emlékezik meg Petőfiről. Centiméterekkel kell, úgy látszik, mérni a megemlékezést, mert hiszen, tudjuk, imígyen szólt a prágai rádióállomás:

Amíg a demokratikus országok szomszédos népei együtt ünneplik a testvéri magyar néppel Petőfi Sándor, a nagy forradalmi költő halálának századik évfordulóját, Jugoszlávia népei számára ez nem lehetséges...

Mladen Leszkovác, Petőfi kitűnő fordítója, így fejezi be nagy cikkét a „Knjizsevne novine”-ben:

...A magyarok költője volt legelső sorban, ez igaz. De csodálatos hite az emberben és az emberiségben, jövőbe vetett tekintetének mély humanizmusa, az egész világ emberisége jobb jövőjének hírnökévé tette. Így kell őt elképzelni, így vésődött az egész világ tudatába: Petőfi a szerelem és szabadság költője, aki életét is feláldozta a szabadságért. Halála előtt néhány hónappal, amikor köztársasági-volta miatt sok támadásnak volt kitéve, a következőket írta: »Az utókor mondhatja rólam, hogy rossz poeta voltam, de azt is fogja mondani, hogy szigorú erkölcsű ember valék, ami egy szóval annyi, mint republicanus; mert a respublicának nem az a főjelszava, hogy »le a királyokkal«, hanem »a tiszta erkölcs«. Nem a széttört korona, hanem a megvesztegethetetlen jellem, szilárd becsületesség a respublica alapja.«

Művész nagyobb mértékben alá rendelheti-e saját személyi ambícióit a közös eszméknek és kívánságoknak? Petőfi ezt is meg tudta tenni. Ilyen volt...

„Petőfi Sándor, a legnagyobb magyar költő... hajlíthatatlan harcos, a szabadság lelkes vihar-madara volt — írja a többi között a beográdi „Duga” — ... Eszméi: szabadság és politikai jogok az elnyomottaknak, jog és szabadság minden népnek...”

„A legnagyobb magyar költő és egyike a XIX. század legnagyobb költőinek általában — írja a zágrábi „Vjesznik” — ... irányt adott az egész forradalmi mozgalomnak, a magyar nép szabadságharcának...”

Jugoszlávia szerb, horvát és másnyelvű lapjai mellett, természetesen megemlékeztek a legnagyobb magyar költő halálának századik évfordulójáról Vajdaság magyarnyelvű lapjai is: a „Magyar Szó”, „7 NAP”, „Dolgozók”, „Ifjúság szava”, „Pionírújság” stb. Itt említjük

meg, hogy július 31-én egész oldalas megemlékezést közölt Petőfiről a Vajdasági Népfront szerbnyelvű napilapja, a „Szlobodna Vojvodina” is.

*

Petőfi költői nagyságát azonban nem lehet és nem szabad centiméterekkel méricskélteni. Nem a mi hibánk, hogy ilyen csúf és bántó méricskélésre kényszerültünk. Bennünk élt és él az igazi Petőfi, mindaz, ami a forradalom, a szabadságharc nagy költőjéből örök és halhatatlan. Volt idő, nem is olyan régen volt, hogy ismét felharsant a szabadság költőjének csatakiáltása:

Föl hazámnak valamennyi
Lakója,
Ideje, hogy tartozását
Minden ember lerója;
Ki a házból, ki a síkra,
Emberek,
Most az egész Magyarország
Legyen egy nagy hadsereg!

Volt idő, nem is olyan régen volt, hogy valóban kiállt a síkon egy egész ország „valamennyi lakója”. Volt, hogy egy egész ország hadsereggé vált. Volt egy ország, amely így ünnepelte Petőfi emlékét, amikor csaknem egész Európa, de Délkelet-Európa mindenesetre, „csendes volt, újra csendes...” Igen, akkor „lánc csörgött minden kézen”, de — sajnos —, Petőfi másik nagy verssora „csupán a magyar kezében csengett a kard” Magyarországra nem vonatkoztatható — és ma már mind nyilvánvalóbb kiknek a hibájából.

Magára hagyták, egy magára
A gyáva népek a magyart;
Lánc csörg minden kézen, csupán
Magyar kezében cseng a kard.

De hát kétségbe kell-e esnünk,
Hát búsuljunk-e emiatt?
Ellenkezőleg, oh hon, inkább
Ez légyen ami lelket ad.

Emelje ez föl lelkeinket,
Hogy mi vagyunk a lámpafény,
Mely amidőn a többi alszik,
Ég a sötétség éjjelén.

Ha a mi fényünk nem lobogna
A véghetetlen éjen át,
Azt gondolhatnánk fönn az égben,
Hogy elenyészett a világ.

Tekints reánk, tekints, szabadság,
Ismerd meg mostan népedet:
Midőn más könnyet sem mer adni,
Mi vérrel áldozunk neked.

Vagy kell-e még több, hogy áldásod
Ne érdemetlen szálljon ránk?
E hűtlen korban mi utósó
Egyetlen híveid valánk!

Igen volt ilyen „hűtlen kor” a közelmúltban is. És akkor — a nagy Szovjetbirodalom mellett — mi voltunk, Jugoszlávia népei és a velük harcoló jugoszláviai magyarok, a Papp Pálok, a Fejős Klárák voltak azok, akik vérrel áldoztak a szabadságnak, amikor más még könnyet sem mert adni. Mi már akkor is így ünnepeltük, így emlékezünk Petőfi Sándorról. Akkor nem a „magyart” hagyták magára a „gyáva népek”. Az akkori Magyarország — sajnos — azok közé tartozik, akik népeink szabadságharcát magára hagyták. Ott, Magyarországon, valóban nem ünnepelték Petőfi Sándort, Petőfi-szellemét... A Petőfi-brigád itt harcolt, Jugoszláviában harcolt... a magyar szabadságért is harcolt...

Mi a harcaink kezdetétől ünnepeljük Petőfit. Ünnepeltük a harcban és ünnepeljük az építésben. Vajdaság városainak, községeinek számtalan utcája — a legszebb utcák —, Petőfi Sándor nevét viselik. Forradalmas parasztszövetkezeteink legjobbjai Petőfi Sándor nevével indultak el a szocializmus felé. Petőfi nevével tör mind nagyobb sikerekre, a szocialista kultúra építésében a legtöbb magyar kultúr egyesület. Ezer és ezer volt magyar írástudatlan itt, az új Jugoszláviában tanulta olvasni Petőfi verseit. Vagy tán nem a mi ifjú vasútépítőinknek énekelte Petőfi:

Száz vas-utat, ezeret!
Csináljatok, csináljatok!
Hadd fussák be a világot,
Mint a testet az erek.

Ezek a föld erei,
Bennök árad a műveltség.
Ezek által ömlenek szét
Az életnek nedvei.

És igenis a mi bányászaink, a mi Szirotanovicsunk, Skobicsunk, Trákónk, Mijatovicsunk, Ramovicsunk mennek le „ezer öltre”, ahol az „ősi örök éj tanyázik vadsötéten” és „a kis lámpa reszkető sugára félve néz a zordon éj arcára” — igenis, a mi bányászaink azok, akik a munkájukkal emlékeznek Petőfi Sándorra és akik az eredményekkel ünnepelik a szabadság és az építés nagy költőjét.

Mert így is lehet ünnepelni Petőfi Sándort és mert Petőfi Sándort csak így lehet ünnepelni.

És ha — talán — az évfordulót hangosabban is ünnepelték mások és másutt — Petőfit magát mélyebben, méltóbban sehol se ünnepelhettként mint Jugoszláviájában. És mi mindaddig tovább ünnepeljük, szellemében mindaddig tovább dolgozunk, amíg

... a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán...

Addig meg nem állunk, addig minket senki — se nyugati, se keleti gáncsoskodó — meg nem állíthat. Petőfi is így, Petőfi is ezt akarta, ezt énekelte; ezért halt — száz évvel ezelőtt — hősi halált a szabadságért, a világ minden népének igazi szabadságáért.

Gál László